

Riktlinjer för forskningsdatahantering vid Luleå tekniska universitet

Beslutsfattare: Rektor
Dokumenttyp: Riktlinjer
Träder i kraft: Omgående
Giltighetstid: Tillsvidare
Beslutsdatum: 2024-05-06

1. Innehåll

2. INLEDNING	3
2.1 DEFINITIONER.....	4
2.2 DOKUMENTETS SYFTE	4
3. ÖPPET TILLGÄNGLIGGÖRANDE AV FORSKNINGSDATA	5
3.1 TILLGÄNGLIGGÖRANDE ENLIGT FAIR-PRINCIPERNA	5
3.2 ÖPPNA LICENSER.....	5
4. LAGRING OCH ARKIVERING	5
4.1 LAGRING AV AKTIVA FORSKNINGSDATA	5
4.2 ARKIVERING AV FORSKNINGSDATA	6
5. ORDNING OCH SÄKERHET	6
5.1 DATAHANTERINGSPLAN	6
5.2 INFORMATIONSSÄKERHETSKLASSNING	7
5.3 EXPORTKONTROLL	7
6. SÄRSKILDA RESTRIKTIONER.....	7
6.1 IMMATERIELLA RÄTTIGHETER.....	7
6.2 SAMVERKANS- OCH UPPDRAGSAVTAL	8
6.3 PERSONUPPGIFTSHANTERING OCH ETIKPRÖVNING.....	8
7. UPPGIFTER OCH ANSVAR	8
7.1 UNIVERSITETET SKA	8
7.2 DEN ENSKILDA FORSKAREN SKA	9

2. Inledning

I SUHF:s ”Nationell färdplan för öppen vetenskap” fastslås principen att forskning som är helt eller delvis offentligt finansierad ska vara öppet tillgänglig, i den mån det är möjligt med hänsyn till juridiska, etiska och eventuella kommersiella aspekter. Där fastslås vidare att det, ur valideringssynpunkt, är värdefullt att öppet tillgängliggöra forskningsresultat och forskningsdata, metadata eller beskrivningar av forskningsdata.¹ Detta främjar dessutom återanvändning av data, framförallt i syfte att skapa och sprida ny kunskap. Långt ifrån alla forskningsdata kan emellertid göras helt öppet tillgängliga genom publicering. Bedömning av graden av öppenhet ska utgå från gällande lagstiftning samt devisen ”så öppet som möjligt och så begränsat som nödvändigt”.

Restriktioner kring hantering av forskningsdata hittas bland annat i Lagen om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning², Dataskyddsförordningen³, Tryckfrihetsförordningen⁴, Offentlighets- och sekretesslagen⁵, Arkivlagen⁶ samt Lagen om etikprövning av forskning som avser människor.⁷ Vidare är Upphovsrättslagen⁸, Lagen om rätten till arbetstagares uppfinningar⁹ samt förekommande överenskommelser med externa parter viktiga att beakta. Det kan också bli aktuellt att undersöka huruvida hantering av vissa forskningsdata berörs och begränsas av exportkontrollregler på lokal¹⁰, nationell¹¹ och internationell¹² nivå.

Öppen vetenskap, synlig- och tillgängliggörande av forskning och forskningsresultat samt god forskningsdatahantering förordas fortlöpande i många sammanhang där forskning och

¹ REK 2021:1 (REV 2022) *Nationell färdplan för öppen vetenskap*.

² SFS 2019:504 *Lag om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning*.

³ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) [2016], <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679>.

⁴ SFS 1949:105 *Tryckfrihetsförordning*.

⁵ SFS 2009:400 *Offentlighets- och sekretesslag*.

⁶ SFS 1990:782 *Arkivlag*.

⁷ SFS 2003:460 *Lag om etikprövning av forskning som avser människor*.

⁸ SFS 1960:729 *Lag om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk*.

⁹ SFS 1949:345 *Lag om rätten till arbetstagares uppfinningar*.

¹⁰ LTU-2898-2021 *RE-beslut, Exportkontroll*.

¹¹ SFS 2000:1064 *Lag om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd*;

SFS 2000:1217 *Förordning om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt*

bistånd; SFS 1992:1300 *Lag om krigsmateriel*; TFS 2020:1 *Inspektionen för strategiska produkters*

föreskrifter om krav på tillstånd för införsel och deklaration av kemiska prekursorer (utgångsämnen) som kan användas för tillverkning av kemiska stridsmedel samt deklaration av diskreta organiska kemikalier.

¹² Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/821 om upprättande av en unionsordning för kontroll av export, förmedling, transitering och överföring av samt tekniskt bistånd för produkter med dubbla användningsområden [2021], <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0821>.

forskningsinfrastruktur diskuteras. SUHF:s färdplan grundar sig bland annat på tankarna i regeringens proposition ”Forskning, frihet framtid - kunskap och innovation för Sverige”.¹³ Luleå tekniska universitets publiceringspolicy ansluter sig till dessa initiativ.¹⁴

För att kunna följa rekommendationer och policier samt leva upp till lagkrav, krävs det ett gediget grundarbete såväl övergripande inom universitetet som på institutionerna och bland universitetets forskare. Exempel på detta är datahanteringsplaner som ska upprättas och följas, informationssäkerhetsklassningar som ska utföras och eventuella utvärderingar av forskningsidéer i behov av etikprövning eller exportkontroll.

2.1 Definitioner

Forskningsdata i dessa riktlinjer definieras i enlighet med Datadirektivet¹⁵ som ”andra handlingar i digitalt format än vetenskapliga publikationer, som samlas in eller framställs inom ramen för vetenskaplig forskningsverksamhet och som används som bevis i forskningsprocessen eller som i forskarvärlden är allmänt accepterade som nödvändiga för att validera forskningsrön och forskningsresultat”.¹⁶ Detta innebär att färdiga publikationer i form av avhandlingar och vetenskapliga artiklar och liknande inte omfattas av dessa riktlinjer. Formerna för publicering av sådana regleras på annat sätt.

Aktiva forskningsdata definieras i detta dokument som sådana data som bearbetas, processas eller analyseras inom ett pågående forskningsprojekt.

Lagring av forskningsdata definieras här som processen för temporär lagring av filer på en digital plattform under den aktiva fasen av ett forskningsprojekt.

Arkivering av forskningsdata definieras här som processen då forskningsdata, vanligen i samband med avslut av ett forskningsprojekt, överlämnas till universitetets arkiv för slutförvaring och förvaltning.

Med publicering av forskningsdata avses i detta dokument processen då forskningsdata och/eller metadata görs öppet tillgängliga genom deponering i ett datarepositorium.

2.2 Dokumentets syfte

Riktlinjerna syftar till att beskriva Luleå tekniska universitets principer för hantering av forskningsdata. Inledningsvis behandlas öppet tillgängliggörande av forskningsdata samt frågor om lagring och arkivering av forskningsdata, i dess egenskap av allmänna handlingar.

¹³ Prop. 2020/21:60 *Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige*.

¹⁴ Dnr LTU-368-2022-1 *RE-beslut - Publiceringspolicy för Luleå tekniska universitet*.

¹⁵ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1024 om öppna data och vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn [2019], <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L1024&rid=7>.

¹⁶ *Ibid.* Artikel 2.

Vidare följer avsnitt om ordning och säkerhet samt restriktioner av juridisk natur. Slutligen återfinns en sammanställning av uppgifter och ansvar inom akademien.

Dessa riktlinjer kommer inte att beröra hantering av känsliga personuppgifter och övriga uppgifter reglerade av GDPR.

3. Öppet tillgängliggörande av forskningsdata

3.1 Tillgängliggörande enligt FAIR-principerna

Vid Luleå tekniska universitet ska, i enlighet med regeringens proposition *Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige*¹⁷, samt universitetets publiceringspolicy¹⁸, forskningsdata finansierade med offentliga medel så långt möjligt göras öppet tillgängliga utifrån FAIR-principernas motto: ”så öppet som möjligt och så begränsat som nödvändigt”. FAIR står för ”Findable, Accessible, Interoperable, Reusable” och gäller både data och metadata. Detta innebär bland annat att forskningsdata ska tilldelas persistenta identifikatorer såsom DOI, samt att öppna filformat och licenser ska tillämpas.

Att forskningsdata och dess tillhörande metadata görs öppet tillgängliga möjliggör och uppmuntrar återanvändning av forskningsdata, såväl som underlättar validering av forskningsresultat. Forskningsdata förväntas inte tillgängliggöras innan delar eller hela resultatet är publicerat, exempelvis i en akademisk tidskrift eller vid en konferens. Tillgängliggörandet bör dock ske i samband med, eller snarast möjligt efter, offentliggörandet av resultaten.

3.2 Öppna licenser

Vid tillgängliggörande av forskningsdata rekommenderas användning av öppna licenser som möjliggör återanvändning av forskningsdata, samtidigt som korrekt erkännande säkerställs. Rekommenderade licenser för forskningsdata är CC-BY 4.0 och CC0, vilket är i linje med rekommendationerna i universitetets publiceringspolicy.¹⁹

4. Lagring och arkivering

4.1 Lagring av aktiva forskningsdata

Lagring av aktiva forskningsdata och annan skyddsvärd information relaterad till forskningsprojektet ska ske på LTU Drive. Undantaget är data som regleras av

¹⁷ Prop. 2020/21:60 *Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige*.

¹⁸ Dnr LTU-368-2022-1, *RE-beslut - Publiceringspolicy för Luleå tekniska universitet*. s 2.

¹⁹ *Ibid.* s 2.

säkerhetsskyddslagen²⁰, det vill säga forskningsdata som har betydelse för Sveriges säkerhet. Lagring av sådana forskningsdata ska ske i särskild ordning. Vid förekomst av sådana data ska LTU:s säkerhetschef kontaktas omgående för inhämtande av besked. Flyttbara lagringsmedia såsom exempelvis USB-minnen och externa hårddiskar ska inte användas.

4.2 Arkivering av forskningsdata

En stor del av de forskningsdata som genereras vid Luleå tekniska universitet kommer att utgöra allmänna handlingar. Detta då forskningsdata i de flesta fall betraktas som handlingar upprättade vid, alternativt inkomna till, myndigheten där de sedan också förvaras.²¹

Forskningsdata ska efter avslutat forskningsprojekt arkiveras vid universitetets arkivfunktion i minst 10 år. Detta för att universitetet under minst 10 år behöver kunna visa upp relevant information och utrustning vid eventuell utredning av möjlig oredlighet i forskning.²²

Arkivering av forskningsdata sker endast vid en myndighet, vilket i det här sammanhanget är forskningsprojektets huvudman, då fler än en myndighet är deltagare i ett projekt. Detta innebär att när universitetet och någon annan myndighet/annat statligt, svenskt lärosäte är involverat, ska arkivering av forskningsdata vid Luleå tekniska universitet bara ske i de fall universitetet har ansvarat för huvuddelen av datainsamlingen.²³

5. Ordning och säkerhet

5.1 Datahanteringsplan

En datahanteringsplan ska upprättas i början av varje forskningsprojekt eller redan vid ansökan om finansiering i de fall finansiären kräver detta. Datahanteringsplanen ska sedan uppdateras kontinuerligt under hela forskningsprojektets livscykel. Detta för att säkerställa att informationen är korrekt och aktuell. Datahanteringsplaner ska diarieföras, tillsammans med annan projektrelaterad dokumentation, i universitetets informationshanteringssystem.

LTU:s mall för att skriva en datahanteringsplan tar upp följande punkter:

- projektinformation
- beskrivning av data
- dokumentation av forskningsdata
- juridiska och etiska aspekter

---

²⁰ SFS 2018:585 *Säkerhetsskyddslag*.

²¹ SFS 1949:105. 2 kap., 4 §.

²² SFS 2019:504. 12 §.

²³ SFS 1990:782. 3 §.

- Aktiv lagring och långtidsbevarande
- FAIR data och publicering av data

5.2 Informationssäkerhetsklassning

Ansvarig forskare ska genomföra en informationssäkerhetsklassning av forskningsprojektet och av den forskningsdata som kommer att hanteras i projektet.

Informationssäkerhetsklassningen ska ske tidigt i forskningsprojektets livscykel och ska genomföras innan eller i samband med upprättandet av datahanteringsplanen.

5.3 Exportkontroll

Vissa forskningsdata omfattas av regelverket för exportkontroll. Detta om forskningen berör produkter med dubbla användningsområden (PDA) och/eller krigsmateriel (KM). PDA inkluderar programvara, teknik och tjänster som har en civil användning men som kan användas för militära ändamål. Forskare ska vara förtrodda med och tillämpa universitetets riktlinjer för exportkontroll²⁴, vilka har tagits fram för att tydliggöra ansvar och säkerställa att forskningen följer gällande regelverk och internationella överenskommelser. Forskare förväntas också vidta eventuella åtgärder som krävs i dessa sammanhang.

6. Särskilda restriktioner

6.1 Immateriella rättigheter

Forskningsresultat, i första hand i form av vetenskapliga artiklar och avhandlingar, men även forskningsdata i övrigt, kan omfattas av upphovsrättsligt skydd enligt Upphovsrättslagen. Vidare så kan patenterbara uppfinningar i vid bemärkelse omfattas av det så kallade lärarundantaget i Lagen om rätten till arbetstagares uppfinningar²⁵. Sådana rättigheter måste beaktas när tillgängliggörande aktualiseras. Även sekretessfrågor aktualiseras i dessa lägen.

Forskningsdata uppnår inte alltid tillräcklig verkshöjd. Det vill säga, att verket ska vara resultat av en intellektuell skapande verksamhet som har sådan individuell särprägel att två personer, oberoende av varandra, rimligen inte skulle kunna prestera exakt samma resultat, för att omfattas av upphovsrättsligt skydd eller skydd enligt lärarundantaget. Forskningsdata sprungna ur konstnärlig forskning tenderar dock att i större utsträckning uppnå tillräcklig verkshöjd och omfattas av upphovsrättsligt skydd.

Forskningsdata som helt eller delvis består av en annan parts material, vilket omfattas av

---

²⁴ LTU-2898-2021, *RE-beslut, Exportkontroll*.

²⁵ SFS 1949:345. 1 §.

immaterialrättsligt skydd eller sekretesslagstiftning, ska inte tillgängliggöras öppet. Däremot innebär tillgängliggörande av metadata eller arkivering av sådana forskningsdata ingen rättighetskränkning.

6.2 Samverkans- och uppdragsavtal

När forskning sker i samverkan med externa aktörer inom privat men även inom offentlig sektor ska samverkansavtal, alternativt uppdragsavtal, tecknas. Detta för att säkerställa rätten att publicera och återanvända forskningsdata och forskningsresultat.

Sådana avtal bör även reglera förekomsten av immaterialrättsliga värden, om skäl för sekretess föreligger samt om det är universitetet eller den externa parten som är ansvarig för behandlingen av de eventuella personuppgifter som hanteras i forskningsprojektet.

6.3 Personuppgiftshantering och etikprovning

Forskare ska så exakt som möjligt bedöma om, och i så fall vilka, personuppgifter som är nödvändiga att samla in i ett forskningsprojekt, och ska undvika att samla in fler personuppgifter än nödvändigt.²⁶ All behandling av personuppgifter ska anmälas till universitetets dataskyddsombud.

Etikprovning krävs för behandling av känsliga personuppgifter.²⁷

7. Uppgifter och ansvar

Detta avsnitt av riktlinjerna syftar till att tydliggöra uppgifter och ansvarsfördelning inom verksamheten.

7.1 Universitetet ska

- tillhandahålla en infrastruktur som möjliggör säker lagring, delning och arkivering av forskningsdata.
- tillhandahålla mallar och utbildningsmaterial i syfte att stötta forskare vid forskningsdataklassificering och utformning av datahanteringsplaner.
- erbjuda stöd och support under hela forskningsdatats livscykel vad gällande planering, hantering och lagring, samt arkivering och publicering av forskningsdata.
- följa utvecklingen av konceptet öppen vetenskap och stötta dess breda implementering i samhället.
- föra register över all personuppgiftsbehandling som genomförs under dess överseende.²⁸

²⁶ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679, Artikel 5.

²⁷ SFS 2003:460 *Lag om etikprovning av forskning som avser människor*.

- säkerställa att det på institutionerna finns rutiner för hur forskningsdata ska hanteras på ett korrekt och systematiskt sätt.

7.2 Den enskilda forskaren ska

- använda de av universitetet tillhandahållna infrastrukturella tjänsterna i sitt arbete.
- ta del av utbildningar rörande forskningsdatahantering samt hålla sig förtrogen med och följa gällande lagstiftning och de riktlinjer som universitetet har fastställt.
- hantera forskningsdata enligt gällande lagkrav på informationssäkerhet, exportkontroll och sekretess, utifrån det specifika projektets behov och dess fastställda säkerhetsnivå.
- följa fastställda informationshanteringsplaner, samt i god tid kontakta universitetets arkiv- och registraturfunktion i relation till arkivering av forskningsdata.
- anmäla eventuell personuppgiftshantering, vilken förväntas komma att utföras inom ramen för projektet, till universitetets dataskyddsbud. Detta för att möjliggöra universitetets efterlevnad av Dataskyddsförordningens 30:e artikel.²⁹
- säkerställa att hantering av forskningsdata sker i enlighet med god forskningssed, universitetets lokala riktlinjer samt eventuella överenskommelser med finansjär.

---

²⁸ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679, Artikel 30.

²⁹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679.